חיי שרה ה

– שק"מ כסלו –

א. פ' חיי שרה ווערט געלייענט, בכו"כ שנים, ווי היינטיגן יאָר, אין שבת מברכים חודש כסלו, וע"פ הידוע[1] אז די פרשיות השבוע האָבן א שייכות צום זמן אין וועלכן זיי וועלן געלייענט, איז פאַרשטאַנדיק, אז אין דער פרשה איז מרומז ענינו פון חודש כסלו[2].

דער ספעציעלער תוכן פון יעדן חודש, מיט וועלכן ער טיילט זיך אויס פון אַנדערע חדשים, איז ברוב הפעמים[3] פאַרבונדן מיט די ימים מיוחדים (ימים טובים וכו') פון דעם חודש[3a], וואָס זיי האָבן א השפעה אויפן גאַנצן חודש; וע"ד ווי מ'געפינט עס בפירוש בנוגע חודש אדר, אז צוליב די פורים-טעג איז דעם חודש, איז דער גאַנצער חודש "נהפך" געווארן אין א חודש פון "שמחה" און "יום טוב"[4].

פון דעם איז פאַרשטאַנדיק בענינו, אז דער תוכן פון חודש כסלו איז פאַרבונדן מיטן י"ט חנוכה[5], וואָס הויבט זיך אָן בכ"ה בכסלו[6] — און מען געפינט א רמז אויפן נס חנוכה אין פרשת חיי שרה:

חנוכה האָט מען קובע געווען אויפן נס דפך השמן[7] — "לא מצאו אלא פך אחד של שמן . . ולא היו בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים"[8]; און אזא נס געפינט מען אויך ביי שרה ורבקה, ווי חז"ל[9] זאָגן (אויפן פסוק[10] "ויביאה יצחק האהלה שרה אמו"), אז דער נר (שבת[11]) וואָס זיי האָבן אָנגעצונדן "הי' . . דולק מלילי שבת ועד לילי שבת".

אעפ"כ, (ובפרט אז דער נס חנוכה האָט אויפגעטאָן אז צוליב דעם נס[7] איז נקבע געווארן א יום-טוב מיוחד), איז מובן, אז אין נס חנוכה איז דא א חידוש

---

1) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב.

2) להעיר אשר כסליו (מלא יו"ד — ראה בספרי דשמות גטיין) בגימט' קכ"ו ועם הכולל — קכ"ז (ראה קה"י מע' קכו) — אבל לע"ע לא מצאתי גימט' בס'.

3) משא"כ זה דחודש אייר שכל יום שבו מחוייב בספה"ע, וכיו"ב.

3a) ראה גם לקו"ש חי"ח ע' 308.

4) מג"א ט, כב. ונפק"מ להלכה — ראה ירושלמי ריש מגילה. שו"ע ורמ"א או"ח סתרפ"ח ס"ז. וראה תענית כט, סע"א ואילך, הובא במג"א סתרפ"ו סק"ה.

5) וגם יו"ד וי"ט כסלו, ראה לקמן בפנים סעיף יו"ד.

6) דנוסף לזה שרוב ימי חנוכה הם בחודש כסלו, הרי ידוע (שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פמ"ב. ד"ה כי אתה נרי פי"ז) שכל ימי חנוכה כלולים ביום ראשון שלו. ובלשון הש"ס (שבת כא, ב) שביום ראשון ישנם כל ימים הנכנסים.

7) ראה רש"י שבת כא, ב ד"ה מאי חנוכה: על איזה נס קבעוה. וגם לדעת הרמב"ם (ע"י"ש ריש הל' חנוכה. ובארוכה — לקו"ש חי"ח ע' 142 ואילך) שתקנת יו"ט דחנוכה היא (גם) משום נצחון המלחמה — הרי זה שחנוכה הוא ח' ימים הוא מפני הנס שהי' בשמן (ראה לקו"ש שם הערה 13), נוסף לזה שרק משום נס זה נתקנה מצות הדלקת נ"ח, וכן הלל והודאה (מפרשים בשבת שם).

8) שבת שם.

9) ב"ר פ"ס, טז. רש"י עה"פ.

10) פרשתנו כד, סז.

11) להעיר ממשנ"ת בכ"מ השייכות דנ"ח לנרות שבת, וי"ל דמרומז גם בָזה שהסוגיא דנ"ח היא במס' שבת: סיום הל' חנוכה ברמב"ם הוא בהדין "נר ביתו ונר חנוכה כר' נר ביתו קודם כר'". ועוד. וראה רש"י שבת כג, ב ד"ה בנים ת"ח. ולהעיר (שו"ע או"ח סרס"ד ס"ו) דבנש"ק מצוה מן המובחר להדר אחר שמן זית (ובשו"ע אדה"ז שם מוסיף) "כמו לנר חנוכה". וראה לקמן ע' 372 ואילך (והערה 3).

לגבי דעם נס פון נרות שרה ורבקה[12].

ס'איז א דוחק צו זאגן אז די מעלה איז נאר אין דעם, וואס פון דעם פך שמן דימי חנוכה (וואס „לא הי' בו אלא להדליק יום אחד") האט מען מדליק גע־ווען „שמונה ימים", משא"כ נרות שרה ורבקה האבן געברענט באופן נסי בלויז[13] (קאַרגע) זיבן טעג — ווייל דאס איז ניט א חילוק אין מהות ואיכות הנס, נאר בלויז אין כמות, וויפל דער נס האט זיך געצויגן.

ב. דער נס פון חנוכה איז מען מבאר, בכללות, אויף צוויי אופנים:

א) עס איז צוגעקומען בדרך נס אין כמות השמן ביז ס'איז געווען גענוג שמן פאר אלע אכט טעג — צי באופן אז דער „פך" איז יעדן טאג נאכן אנפילן די נרות געבליבן „מלא כבתחילה", אדער ווייל יעדן טאג „מצאו הנרות מלאים שמן" (ווי די צוויי סברות אין ב"י[14]);

ב) דער נס איז געווען באיכות השמן — די מאס שמן וואס ע"פ טבע קען עס זיין גענוג אויף ברענען בלויז איין טאג, האט געברענט אכט טעג, ד. ה. יעדן טאג האט אויסגעברענט אן אכטל פון דעם שמן שבפך —

[ווי דער ב"י[15] זאגט, אז מ'האט דעם שמן שבפך צעטיילט אויף אכט חלקים און יעדע נאכט האט מען דער מנורה אריינגעגאסן נאר איין חלק; אדער ווי דער פר"ח[16] איז מסביר, אז מ'האט די ערשטע נאכט אריינגעגאסן דעם גאנצן שמן אין דער מנורה און יעדע נאכט האט בלויז אויסגעברענט איין אכטל פון דעם שמן].

ועפ"ז קומט אויס, לכאורה, אז דער בירור בהנ"ל — צי נס חנוכה איז אין דעם זעלבן סוג נס ווי נס הנרות דשרה ורבקה — איז תלוי אין די צוויי אופנים הנ"ל:

לויטן צווייטן אופן, זיינען ביידע נסים אין דעם זעלבן סוג — אן איכות'דיקע הוספה אין כח הדליקה פון שמן (אין ביידע פאלן האט דער נר געברענט פיל לענגער ווי דער זמן וואס ער קען ברע־נען ע"פ טבע),

[און דער חילוק צווישן זיי איז, וואס (א) ביי חנוכה איז געווען א גרעסערע הוספה[13] אין כח הדליקה (אויף אכט טעג) כנ"ל. (ב) ביי חנוכה איז געווען א באזונדער נס יעדן טאג — מ'האט יעדן טאג געדארפט אנצינדן די מנורה; משא"כ ביי שרה ורבקה האבן די נרות געברענט זיבן טעג נאכאנאנד].

משא"כ לויטן ערשטן אופן, איז דער נס חנוכה פון אן אנדער סוג: ס'איז בא־שאפן[17] געווארן באופן נסי די מציאות פון נאך שמן, וואס דאס געפינט מען ניט ביי די נרות שרה ורבקה.

אבער אויך לויט דעם אופן איז אין מהות הנס פון חנוכה ניט געווען קיין

---

12) אע"פ דלאידך גיסא — הנס דשרה ורבקה הי' בכל שבוע ובכל השנים ובזכות יחיד.

13) ולהעיר: א) כמות השמן שבפך הייתה כדי להדליק בו יום אחד, משא"כ בנש"ק שהיא בהרבה פחות מזה (רק עד לאחרי אכילת הסעודה — שו"ע אדה"ז שם סרס"ג סי"ג. וראה שם ס"א, ס"ז וסי"ד) ב) לדעת כמה ראשונים (נסמנו באנציקלופדיא תלמודית ע' הדלקת הנרות ע' שיב) נרות מקדש צ"ל דולקים רק מערב עד בקר — משא"כ נרות שרה ורבקה דלקו ד' מעל"ע.

14) לטאו"ח סי' עת"ר.

15) שם (בתי' הא'). וכ"ה בתוס' הרא"ש שבת שם. ועוד.

16) אר"ח שם סקי"א ד"ה עוד תירץ. וכ"ה בתוס' הרא"ש שם.

17) או ש(רק) נתוסף השמן — ראה ט"ז שם סק"א. כלי חמדה פ' ויקהל (לה, כז־כח).

חידוש — ווייל אויך דעם אופן הנס געפינט מען שוין פריער (מפורש בתורה שבכתב (אין נביאים[18])) — דער נס מיטן „אסוך שמן" ביי אלישע.

ג. אין יעדן פון די צוויי אופנים הנ"ל איז דאָ א ניט גלאַטקייט:

לויטן אופן אז עס איז נתוסף געווארן בכמות השמן, איז ידוע די שאלה[19]: ווי האָט מען געקענט אָנצינדן נרות מקדש מיט שמן של נס; עס שטייט[20] דאָך „שמן זית גו' להעלות נר תמיד"?

[אין מ'מוז פארענטפערן, אז מיט „שמן זית" ווערט ניט געמיינט שמן וואס איז (אויסגעקוועטשט) פון א זית, נאר אזא וואס האָט אלע תכונות פון „שמן זית" (אורו צלול[21], וכו')].

אויך לויטן אופן אז ס'איז צוגעקומען אין איכות השמן — אז יעדע נאכט האָט אויסגעברענט אן אכטל פון דעם שמן שבפך — איז ניט גלאַטיק[22]:

דער דין[23] ביי מנורה איז דאָך אז „תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר כו' ושיערו חכמים חצי לוג", נוסף אויפן ענין אז א כלי שרת זאל זיין „מלא" (ווי פאַרשטאַנדיק פון דעם דין[24] אז „כלי שרת .. אין מקדשין אלא מלאין") — וע"פ הנ"ל קומט אויס, אז פון דעם צווייטן טאָג און ווייטער האָט מען ניט מקיים געווען דעם „תן לה מדתה"[25] (און די נרות זיינען ניט געווען מלאים מיטן „שיעור שלם הצריך לדבר"[26]).

און אויך לאידך גיסא — עפ"ז קומט אויס אז יעדן טאָג (א חוץ דעם אכטן) איז געווען ניט „מדתה שתהא דולקת מערב עד בוקר" נאר דעם ערשטן טאָג — אכט מאל אזויפיל[27], דעם צווייטן — זיבן א. ז. וו.

ד. ויש לומר א דריטן אופן אין נס חנוכה, בא וועלכן עס זיינען ניטאָ די קושיות האמורות, און וואס לויט דעם אופן וועט אויך רעכט ווערן אז אין נס חנוכה איז געווען א חידוש (בענין דהדלקת נרות) וואס לא מצינו דוגמתו:

ווי געבראכט פריער (סעיף ב) פון ב"י, איז דער נס חנוכה — לויט איין סברא — באַשטאַנען אין דעם וואס

---

18) מ"ב ד, ב ואילך. וראה גם מ"א יז, יד-טז (גבי אליהו).

19) בהבא לקמן ראה כלי חמדה שם. „המועדים בהלכה" (להרש"י זוין) ע' קנח, וש"נ.

20) ר"פ תצוה. אמור כד, ב.

21) שבת כג, א.

22) נוסף לזה שלדיעה זו קשה עוד יותר, לכאורה, קושיא הנ"ל — דמכיון שנשתנה איכות השמן, הרי גם התכונות של שמן זית ליכא. אבל ראה לקמן ס"ו והערה 38.

23) מנחות פט, א. וש"נ. — הובא בפרש"י עה"ת ר"פ תצוה. ובאמור (כד, ג) ומדה זו הוקבעה להם.

24) זבחים פח, א.

25) בתוס' הרא"ש ופר"ח שם (ועוד) הקשו כן (רק) על הדלקת ליל א', להסברא שחילקו השמן לח' חלקים (וע"ז תי' שבליל א' נתנו כל השמן במנורה) — והקושיא שבפנים היא, שמכיון שצ"ל „תן לה מדתה", הרי אף שכבר לא הי' להם שמן טהור כשיעור, מ"מ לפועל הי' חסר (גם) בשאר לילות קיום דין „תן לה מדתה" [וגם לפמ"ש בתוס' הרא"ש שם שדין זה הוא רק „היכא דאיפשר" — הרי עכ"פ יש בזה (וכן שיהיו הנרות מלאין הידור)", וידוע הביאור בזה שנעשה נס שיהי' שמן טהור (אף שטומאה הותרה בצבור) כי רצה ה' להראות חיבתן של ישראל שיוכלו לקיים המצוה בהידור.

26) לשון רש"י זבחים שם.

27) אבל ראה פרש"י הנ"ל (בהערה 23) דמדה זו הוקבעה להם.

*) ע"פ מה שחקר בראש יוסף לשבת שם, דאם נאמר דבענין כמדתה אפי' בדיעבד, במקרה שאין שמן כשר מספיק למנורה לכל הנרות, האם יש לערב בו שמן פסול כו', ע"ש — מקום לומר בנדו"ד שמחוייבים להוסיף משמן טמא (שהותרה בצבור) כדי לקיים „תן לה מדתה".

„נתנו כל השמן בנרות .. ובבקר מצאו הנרות מלאים שמן".

ויש לומר, אז דער פירוש אין דעם איז (ניט אז דער שמן האט אויסגעברענט און דערנאך האבן זיך די נרות ווידער אנגעפילט מיט שמן בדרך נס, נאר) אז דער שמן האט גערעכנט און צוזאמען דערמיט איז פון אים גארניט נחסר געווארן[28], ווי חז"ל זאגן (בכלל) בא „אש של מעלה" אז „שורפת ואינה אוכלת"[29].

ולהעיר — אפילו אז מ'זאל זאגן אז ס'קען זיין הדלקת נרות המנורה בשמן נס (וויבאלד ער האט די תכונות פון שמן זית כנ"ל), איז אבער מובן, אז דער (אש ו)אור המנורה[30] מוז זיין אזא וואס קומט פון דעם „שמן (למאור[31])".

קומט אויס, אז אין דעם נס איז געווען א דבר והיפוכו:

אן אש טבעי (ואור) הנרות וואס קומט פון שמן (וכיו"ב)[32] מוז דערביי זיין כליון השמן[33]; ולאידך גיסא, האט גארניט געפעלט פון דעם שמן[34]

— כליון און ניט־כליון בבת אחת.

און דאס איז אן ענין פון „נמנע הנמנעות"[35] — ע"ד ווי דער נס פון „מקום ארון אינו מן המדה"[36], וואס אין דעם זיינען געווען ביידע הפכים בבת אחת: דער (מקום ה)ארון האט געהאט א מדה, כמפורש בתורה[37] „אמתים וחצי ארכו וגו'", און צוזאמען דערמיט איז דער מקום געווען „אינו מן המדה".

ה. א טיפערער ענין אין דעם:

אין דעם ענין פון „מקום ארון אינו מן המדה" איז ניט נאר די הדגשה אז דער ארון האט אין זיך געהאט ביידע הפכים — „מדה" און „אינו מן המדה" — בבת אחת, נאר נאך מער: דער „אינו מן המדה" איז געקומען דוקא דורך דעם וואס דער ארון האט געהאט א (באשטימטע) מדה; וואלט דער ארון ניט געווען אין דער געניעיר מדה וואס איז מפורש בתורה, וואלט ניט געווען קדושת הארון כו', ובמילא — ניט דער נס פון „אינו מן המדה".

און עד"ז איז ביים נס חנוכה (לביאור הנ"ל): דער נס איז געקומען דוקא דורך דעם וואס מ'האט אנגעצונדן די נרות מקדש כדין; און ויבאלד אז דער אור המנורה מוז על פי דין קומען פון שמן, שתכונתו שנכלה באש כנ"ל, קומט דאך אויס, אז דער נס פון „מצאו הנרות מלאים שמן" (אז ס'איז ניט געווען קיין

---

28) ראה גם ב"ר (פי"א, ב): ברכו בנר .. הדלקתי את הנר בלילי שבת ובאתי ומצאתי אותו במוצאי שבת דלוק ולא חסר כלום [אף שיש לפרש (עכ"פ בדוחק) הלשון „ולא חסר כלום" — שנתמלא הנר בשמן אחר. וראה במדב"ר ספט"ז]. וראה לקמן הערה 30.

29) שמו"ר (פ"ב, ה) — בנוגע לסנה.

30) משא"כ: א) בסנה שמפורש וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה (מקום האש ולא — סיבתו), ב) הא דב"ר הנ"ל אין הכרח שהי' אש טבעי. — בנוגע נרות שרה ורבקה הרי לא נאמר ש„לא חסר כלום", ובפשטות נ"ל שנחסר לאט לאט, כנ"ל בפנים ס"ב.

31) תרומה כה, ו. ועוד.

32) וכן הי' במשכן ומקדש (אף) שותצא אש מלפני ה' ותאכל גו' (שמיני ט, כד).

33) ענינו בעבודה ראה תו"א מקץ (לג, ג) ובכ"מ.

34) ואעפ"כ היו גם התוצאות דכליון השמן שבעבודה (ראה הערה הקודמת) — ויש לבאר עפמש"כ אדה"ז בשו"ע שלו (האו"ח סתצ"ה קו"א סק"ב) בנוגע להבערה • וכ"ש וק"ו ופשיטא בנוגע להדלקת המנורה שענינה למאור. ואכ"מ.

35) ראה שו"ת הרשב"א סתי"ח, הובא בס' החקירה להצ"צ ע' 68. סה"מ תרע"ח ע' תכ.

36) יומא כא, א. וש"נ.

37) תרומה שם, יו"ד.

*) וראה שו"ת אבני נזר (או"ח סי' רלח). התוהמ"צ להרגצ'ובי מע' הבערה ועוד.

חסרון השמן), האָט זיך אויפגעטאָן דוקא דורך דעם וואָס ס'איז געווען תכונתו כליון השמן.

ו. די שייכות פון דעם אופן הנס צו חנוכה דוקא, וועט מען פאַרשטיין בהקדם החילוק צווישן די ג' ביאור־אופני נס הנ"ל — (א) הוספה בכמות השמן, (ב) הוספה באיכות השמן, (ג) שני הפכים — כליון און ניט־כליון — בבת אחת:

אין דעם ערשטן אופן, זעט זיך אָן דער נס נאָר אין דער ערשטע רגע, ווען דער שמן ווערט נתוסף באופן נסי, אָבער דערנאָך ברענט עס באופן טבעי.

און אע"פ אָז דער נס פונעם שמן איז נוגע צו דער הדלקה, וואָרום ווען ניט דער שמן נסי וואָלט ניט געווען מיט וואָס צו אָנצינדן די נרות מקדש — קומט אויס, אָז דער עצם ברענען פון די נרות (מיט דעם שמן) איז פאַרבונדן מיט דעם נס — איז אָבער דער נס ניט ניכר באופן גלוי. והראי': דער וואָס וויים ניט פון וואָנעט דער שמן איז געקומען, וויים ניט אָז דאָ איז געשען א נס.

אין צווייטן אופן, וויבאַלד די קליינע מאָס שמן ברענט אָ סך לענגער ווי ע"פ טבע, זעט מען דעם נס (אויך) בעת דער שמן ברענט. אָבער פונדעסטוועגן איז דאָס נאָר וואָס דער אויפטו פון דעם נס זעט זיך אָן אין דעם זמן וואָס דער שמן ברענט, אָבער דער נס גופא האָט זיך שוין אויפגעטאָן אין דער רגע ווען דער אויבערשטער האָט משנה געווען און פאַרשטאַרקט דעם איכות וכח פון דעם שמן[38].

אין דריטן אופן אָבער, וואָס איז אָן ענין פון „נמנע הנמנעות", ווערט דער נס גופא אויפגעטאָן בכל רגע ורגע מחדש.

ז. די דריי אופנים הנ"ל — ווי יעדער ענין אין תורה — זיינען אויך דאָ אין עבודת האדם.

דער חילוק צווישן טבע און נס בעבודת האדם איז[39]: „טבע" איז די עבודה ע"פ טעם ודעת — די עבודה איז אָפגעמאַסטן לויט די מדידות והגבלות פון טבע ומציאות האדם (אויף וויפל ער פאַרשטייט און ער פילט כו'); „נס" ווייזט אויף דער עבודה פון קבלת עול און מסירת נפש שלמעלה מטו"ד — מ'רעכנט זיך ניט מיט די אייגענע רצונות (און אָוודאי ניט מיט טבע, פאַרשטאַנד, געפיל כו'). מען איז מקיים דעם רצון העליון, ביז צו מסירת נפש.

הגם אָז יעדע עבודה מוז זיין מיוסד אויף קבלת עול ומסנ"פ, ובלשון חז"ל[40] „יקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ מקבל עליו עול מצות" — וואָרום א נברא קען זיך ניט פאַרלאָזן אָז זיין שכל והרגש וועט אים אַלעמאָל פירן אָז די עבודה זאָל זיין כפי רצון העליון, און דעריבער מוז די עבודה שע"פ טו"ד זיין מיוסד אויף קבלת עול מלכותו ית' —

---

38) שאי"ז טבע הפכית ומנגד לטבעו הקודם, רק הוספה באיכות וכח שמן זה. ושמנים שונים (אפילו בשמני זית עצמן שונים, ואפילו בזית זה עצמו — ג' זיתים הם ובהם ג' כו' (מנחות פו, א)) אינם שווים במהירות הכליון שלהם בהדלקתן — כנראה בחוש. ולהעיר מד"ה החודש ה'ש"ת פ"ב: נהפך ליש אחר ובטבע אחרת .. באותו הסוג אבל הם מיני יש הפכים זמ"ז היינו בטבעים הפכים .. והשינוי הוא בטבע הפכית ממש. וראה שם בסוף הפרק, ובד"ה החודש עטר"ת פ"א. וראה שער היחוד והאמונה פ"ב (גבי קרי"ס). וראה — ע"ד ב' סוגי נסים ביצי"מ — לקו"ש ח"ה ע' 176 הערה 27 ובשוה"ג שם. לקו"ש ח"ו ע' 89. ח"ח ע' 242. ואכ"מ.

39) בהבא לקמן ראה לקמן ע' 7-336. לקו"ש ח"ז ע' 151 ואילך. ושי"נ.

40) ברכות רפ"ב. וראה מכילתא יתרו כ, ג.

איז אבער אין דעם פאראן כמה דרגות ואופנים:

איין אופן איז, אז דער הרגש הקב"ע ומסנ"פ (דער „נס" שלמעלה מהטבע) איז נאר בתחילת היום, בשעת ק"ש, וואס ענינה איז „לקבל עליו מלכות שמים במסירת נפש"[41] — און דערנאך, במשך היום, איז די עבודה ע"פ טעם ודעת.

און אע"פ אז דער הרגש הקבלת עול ומסנ"פ בתחילת היום דארף און לאזט איבער א רושם אויפן גאנצן טאג, באופן אז אויך די עבודה שע"פ טו"ד (במשך היום) זאל זיין כדבעי בהתאם צום רצון העליון — איז אבער די קבלת עול ומסנ"פ גופא (דער „נס") ביי אים דע־מאלט בהעלם*[41]; מיט וואס פארנעמט ער זיך און איז וואס ליגט ער במשך היום — אין דער עבודה ע"פ טו"ד.

א צווייטער אופן איז, אז דער הרגש הקב"ע ומסנ"פ שבתחילת היום איז ביי אים מאיר בגילוי אין דער עבודה במשך פון גאנצן טאג, ביז אז דאס איז „קבוע בלבו תמיד ממש יומם ולילה לא ימוש מזכרונו"[41]:

דאס מיינט אבער ניט אז דעם גאנצן טאג שטייט ער אין א תנועה (און איז עסוק אין דער עבודה) פון מסירת נפש: ס'איז נאר וואס אין דער עבודה במשך כל היום לייכט ביי אים און ווערט דער־הערט דער (זכרון ה)מסנ"פ משעת ק"ש. וואס דאס העלפט אים אין דער עבודה פון תומ"צ (וואס דאס איז עיקר עבודתו במשך היום).

41) תניא ספכ"ה.

*41) ומ"ש בתניא שם ש„קיום התורה ומצותי' תלוי בזה שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו לה' כו'" (היינו שהמסנ"פ צ"ל בגילוי, כדלקמן בפנים באופן הב') — כי הוא כדי ש„יוכל לעמוד נגד יצרו לנצחו כו'" (תניא שם), ואופן הא' שבפנים הוא בעבודת הצדיקים, כדלקמן בפנים סעיף ח.

א דריטער אופן איז, אז תמיד כל היום שטייט ער אין דער תנועה פון מסנ"פ, ער איז אריינגעטאן אין דער עבודה פון מסנ"פ, ובמילא איז כל עבודתו במשך היום בהתאם מיט דער תנועה פון מסנ"פ:

ע"ד ווי ר' עקיבא האט געזאגט „כל ימי הייתי מצטער[42] כו' מתי יבוא לידי ואקיימנו"[43], ער איז געשטאנען אין דער תנועה פון מסירת נפש ניט נאר בשעת ק"ש, נאר — „כל ימי" — שטענדיק, אין אלע זיינע ענינים, איז ביי אים געווען די תנועה פון מסירת נפש.

ח. די דריי אופנים הנ"ל זיינען תלוי אין דעם מעמד ומצב רוחני אין וועלכן מ'געפינט זיך:

בשעת עס זיינען שנים כתיקונן, דער אור הקדושה איז מאיר בגילוי בעולם (ובעבודה — די דרגא פון צדיקים) — איז געניג אז ס'איז דא די תנועה פון מסנ"פ בק"ש, בתחילת היום*[43]: וואס־רום וויבאלד ס'איז ניטא קיין חשך, איז אויך דאס (דער רושם המסנ"פ) מספיק צו באוואלטיגן אז די שפעטערדיקע עבודה שע"פ טו"ד זאל זיי כדבעי.

בשעת אבער עס איז א מצב פון „החשך יכסה ארץ", איז דאן ניט געניג די תנועה פון מסנ"פ שבתחילת היום (און שפעטער איז עס נאר א רושם, בהעלם): דעמאלט פאדערט זיך, אז דער הרגש המסנ"פ זאל זיך אנהערן בגלוי במשך כל היום*[43], דוקא דורך דעם קען מען בייקומען דעם חשך — און אין דעם זיינען דא צוויי אופנים:

42) דצער שיך כאשר התשוקה לזה היא בגילוי.

43) ברכות סא, ב. וראה לקו"ש ח"ו ע' 124. ח"ז ע' 283.

*43) ראה עד"ז לקו"ש ח"ז שם ואילך.

איין אופן איז, אז דער חשך פון וועלט איז מסתיר ומעלים אויף אלקות נאר אויף וויפל עולם (מלשון העלם[44]) מצד טבעו ומציאותו איז מעלים ומסתיר אויף אור הקדושה; און אין דעם מצב, היות עס איז אזוי אויסגעשטעלט ע"פ טבע, איז עיקר עבודת האדם, עבודה שע"פ טו"ד (— טבע דנפה"א שלו) — ס'איז נאר, אז בכדי צו אראפנעמען דעם העלם והסתר העולם, אז עס זאל ניט מבלבל זיין די עבודה פון א אידן, דארף דער הרגש המסנ"פ בייא אים לייכטן באופן גלוי במשך כל היום.

בשעת אבער דער חשך העולם ווערט גרעסער באופן אז עס איז מנגד צום אור הקדושה, ביז אז אידן זיינען נתונים במיצר ובשבי, וועלט איז מונע ומעכב די אידן פון עבודת ה' — דאן דארף דער עיקר עבודה פון א אידן באשטיין אין לוחם זיין מיטן חשך העולם, צע־ברעכן דעם חשך ביז צו מהפך זיין דעם חשך לאור. און אין דער עבודה פא־דערט זיך אז מ'זאל שטיין אין א שטענ־דיקער תנועה פון מסנ"פ, על כל צעד ושעל, במשך כל היום.

ט. און דאס איז אויך דער ביאור וואס בחנוכה איז געווען דער נס באופן פון „נמנע הנמנעות" — א נס חדש בכל רגע ורגע — ווייל אזוי איז געווען דעמאלט ביי אידן בעבודתם הרוח־נית[44]:

מצד דעם גודל החשך בימי יון (וואס עמדו „להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך"[45]) זיינען אידן געשטאנען אין א מסירת נפש גלוי' חלשים אנקעגן גבורים כו' — צו לוחם זיין קעגן דעם חשך[46]; און די תנועה פון מסירת נפש פון אידן האט פועל געווען אז „והוי' (בתוספת וא"ו) יגי' חשכי"[47] — הוי' שלמעלה מהשתלשלות, וואס ער דוקא איז „יגי' חשכי" — מברר און מהפך דעם חשך (הגלות)[48].

און דאס איז אראפגעקומען אין דעם נס מיטן פך השמן „שהי' מונח בחותמו של כה"ג" — וואס ווייזט אויף א בחי' ש„אין החיצונים יכולים ליגע שם כלל", ווייל דאס איז „עצמות המאציל של־מעלה מכל ההשתלשלות לגמרי"[49]; און דערפאר איז דער נס גופא געווען אין אן אופן וואס האט ניט קיין אחיזה אין טבע והשתלשלות — „נמנע הנמנעות".

יו"ד. עפ"ז וועט מען אויך פאר־שטיין די שייכות פון כהנ"ל אויך צום אנדערן יום־טוב שבחודש כסלו — דער טאג פון י"ט כסלו, וואס איז „ראש השנה לחסידות"[50]:

---

44) לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.

•44) ועד"ז י"ל בנוגע החילוק בין הנס דאסוך השמן דאלישע (שהי' ניכר רק ברגע שנברא השמן נס), ונס הנרות דשרה ורבקה (שהי' ניכר גם אח"כ בעת שדלקו):
אלישע הי' נביא — גלה סודו אל עבדיו הנביאים ((עמוס ג, ז), אדם המכריז ומשמיע (רש"י וארא ו, א) וראה אגה"ק סי"ט) — והנסים שלו שבכתובים הנ"ל — כולל נס האסוך — באו בקיום הבטחת אלי'

45) נוסח ועל הנסים.

46) ראה שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פמ"ב. ועוד.

47) ש"ב כב, כט. ד"ה כי אתה נרי בתר"א ושערי אורה (ועי"ש ספי"ז).

48) ולכן ענינם של נ"ח הוא להאיר את החשך דוקא (תר"א סד"ה רני ושמחי (הב'). סד"ה נ"ח. שערי אורה סד"ה בכ"ה בכסלו. סד"ה רני ושמחי. ובכ"מ).

49) שערי אורה ד"ה כי אתה נרי פי"ז.

50) אגה"ק של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לחג הגאולה די"ט כסלו תרס"ב. פאקסימיליא מהמכתב

בשעת מען האלט ביים חשך פון עקבתא דמשיחא[51], וואס דער חשך ווערט גרעסער מיום ליום, דוקא דאן איז נויטיק צו מגלה זיין בחי' שמן שב־תורה — פנימיות התורה, ביז צו רזין דרזין דאורייתא[52], בחי' נקודת היחידה שבתורה[53] — וואס איז מעורר און מגלה די נקודת היחידה פון א אידן[54],

און אין אן אופן פון יפוצו מעינותיך חוצה[55] — די מעינות זאלן זיין (אויך) חוצה ובאופן פון הפצה,

וואס דורך דעם דוקא ווערט אויפגע־טאן דער ענין פון „והוי' יגי' חשכי", אויך פון דעם חשך, ביז עס ווערט נתקיים דער יעוד פון „ולילה כיום יאיר"[56], אז דער חשך הגלות ווערט נהפך לאור, בקרוב ממש.

(משיחות מוצאי זאת חנוכה תשל"ה, י"ב תמוז תשכ"ו)

— בקונטרס ומעין ע' 17. נדפס גם ב„היום יום" בתחלתו. ובכ"מ.

51) ראה ד"ה כי אתה נרי בתו"א (מא, א) ושערי אורה (ספי"ט) ד„והוי' יגי' חשכי" קאי על החשך דדורות האחרונים דעיקבתא דמשיחא.

52) אמ"ב שער הק"ש פנ"ד ואילך.

53) ראה בארוכה קונטרס ענינה של תורת החסידות סעיף ה' ואילך.

54) ראה לקמן ס"ע 286 ואילך ובהערות שם.

55) ביאור ג' ענינים אלה ראה לקו"ש ח"ה ע' 432־3. וראה לקו"ש ח"ד ע' 20־1119 ובהערות שם. לקו"ש ח"י ע' 106. ועוד.

56) תהלים קלט, יב.